

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2024)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/RJKY2432>

Бас редакторы – главный редактор

Аубакирова Р. Ж.

д.п.н. РФ, к.п.н. РК, профессор

Заместитель главного редактора

Жуматаева Е., *д.п.н., профессор*

Ответственный секретарь

Каббасова А. Т., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Магауова А. С.,

д.п.н., профессор

Бекмагамбетова Р. К.,

д.п.н., профессор

Самекин А. С.,

доктор PhD, ассоц. профессор

Син Куэн Фунг Кеннет,

д.п.н., профессор (Китай)

Желвис Римантас,

д.п.н., к.псих.н., профессор (Литва)

Авагян А. В.,

д.п.н., ассоц. профессор (Армения)

Томас Чех,

д.п.н., доцент п.н. (Чешская Республика)

Омарова А. Р.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.48081/AZAA1893>***Н. А. Кожамбердиева¹, А. М. Кудайбергенова²**^{1,2}Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,

Қазақстан Республикасы, Алматы қ.

*e-mail: nurzada_k8@mail.ru¹ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6261-1448>²ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9551-3073>

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН БАҒАЛАУ МОДЕЛЬДЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫ

Бұл зерттеу оқу бағдарламаларын бағалаудың негізгі модельдерін қарастыруға бағытталған. Білім беру бағдарламалары білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін ашық мақсаттар мен нұсқауларды қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. «Бағдарламаны бағалау» термині алғаш рет Америка Құрама Штаттарында пайда болды, содан бері бағдарламалардың өз мақсаттарына сай келетінін тексеру үшін көптеген модельдер мен әдістер әзірленді. Зерттеу жалпы қабылданған және аз зерттелген бағалау модельдерін қарастырады. Талдау олардың теориялық негіздері мен практикалық қолданылуын қамтиды және әрбір модельдің артықшылықтары мен кемшіліктерін талқылайды.

Кейбір модельдердің қалай дамығанына немесе сынга ұшырағанына ерекше назар аударылады. Бұл білім беру жүйесінің өзгермелі қажеттіліктеріне жауап беретін әдістердің тұрақты эволюциясын және осы бағдарламалар қолданылатын контексттердің әртүрлілігін көрсетеді. Кейбір модельдер кейінгі зерттеулерге негіз болды, ал басқалары іске асыру қиындығына байланысты күмән тудырды. Қорытындылай келе, сәйкес бағалау үлгісін таңдау бірнеше факторларға байланысты екендігі атап өтіледі: бағдарламаның контекстіне, оның мақсаттарына және күтілетін нәтижелерге. Бұл нақты білім беру жағдайлары мен міндеттері үшін әдістерді дәлірек таңдауға мүмкіндік береді.

Кілтті сөздер: білім беру, білім беру бағдарламалары, білім беру бағдарламаларын бағалау, бағалау модельдері, бағалау әдістері.

Кіріспе

Заманауи білім беру бағдарламалары білім алушыларды тез өзгеретін әлемде кәсіби қызметке және өмірге дайындауда маңызды рөл атқарады. Соңғы онжылдықтарда технологияның жедел дамуына, жаһандануға және еңбек нарығындағы өзгерістерге байланысты оқу орындарының түлектеріне қойылатын талаптарда айтарлықтай өзгерістер болды. Мұндай жағдайда білім беру бағдарламалары тек білім беріп қана қоймай, сонымен қатар білім алушылардың сыни ойлауын, шығармашылық қабілетін дамытуға және жаңа жағдайларға бейімделуіне ықпал етуі керек.

Білім беру бағдарламаларының табысты жұмыс істеуінің негізгі аспектілерінің бірі оларды жүйелі түрде бағалау және жетілдіру болып табылады. Бұл білім алушылардың үлгерімін өлшеуге ғана емес, сонымен бірге бағдарламаның жалпы тиімділігін, оның ішінде олардың тұлғалық дамуы мен кәсіби дағдыларына әсерін бағалауға мүмкіндік беретін жүйелі тәсілдерді қолдануды талап етеді. Бұл тұрғыда білім беру үдерісінің нәтижелерін жан-жақты талдауға және оны жетілдіру бойынша ұсыныстарды қалыптастыруға мүмкіндік беретін бағалау модельдеріне ерекше назар аударылады.

Оқу жоспарын бағалау көптеген бағдарламаларды, әсіресе білім беру бағдарламаларын бағалаудың маңызды бөлігі болып табылады. «Бағдарламаны бағалау» термині 1960 жылдары АҚШ-та пайда болды, онда үкімет нәсілдік әділетсіздік пен кедейлікті жоюға тырысты [1, 14-б.].

Бағалаудың салыстырмалы түрде қысқа, бірақ бай тарихында бағалаудың әртүрлі әдістері әзірленді. Білім берудегі бағалау ғылыми ортаның сынына да, мақтауына да ие болды. Көптеген авторлар білім беруде бағалауды қолдануға күмәнмен қарап, бағалау теориясын тәжірибеге енгізудің қиындықтарын талқылады. Бағалаудың алғашқы жылдарынан бастап бағдарламаны бағалау бірнеше себептерге байланысты проблемалық мәселе болып саналды. Бағалау құралдарының практикалық еместігі, білім алушылардың бағалау үдерісіне қатысуының жеткіліксіздігі, жауап беру деңгейінің төмендігі және оқытушылардың төмен міндеттемесі бағдарламаны бағалаудың тиімді екендігіне күмән келтіретін мәселелердің бірі болып табылады. Бұрын бағдарламаны бағалау көп уақытты қажет ететін, күмәнді нәтижелері мен күрделі процестері бар монотонды процедура ретінде сипатталды. Басқалары бағалауды оқу жоспарын құрастырудың, әзірлеудің және енгізудің қажетті, бірақ күрделі құрамдас бөлігі ретінде қарастырды [2; 51-б.]. Дәстүрлі түрде бағалаудың күрделілігіне баса назар аударылады және осы себепті бағалау білім беру бағдарламасын әзірлеудің ең аз қарастырылған және елеусіз қалған бөлігі болды.

Білім беру бағдарламаларын бағалаудың қолданылуы мен тиімділігіне қатысты қарама-қарсы пікірлерге қарамастан, алғашқы және кейінгі авторлар арасында бағалау білім беру үдерісінің маңызды бөлігі деп саналады. Бүкіл XX ғасырда білім беру бағдарламалары мен оқу жоспарларын бағалаудың дәйекті әрекеттері осы себептен болуы мүмкін.

Бұл мақаланың мақсаты білім беру бағдарламаларын бағалаудың тарихына шолу жасау және оның қазіргі заманғы бағалауға қосқан үлесін көрсету.

Материалдар мен әдістер

Шығарылу жылдарына шектеусіз жан-жақты әдебиеттерге шолу жасалынды. Іздеу ProQuest, Google Scholar, ERIC және eLibrary дерекқорларында кілттік сөздерді (саралау, білім беру, оқу жоспарын бағалау, бағалау үлгілері) пайдалана отырып жүргізілді. Талдау білім беру бағдарламалырын бағалаудың теориялары мен әдістерін және бағалау модельдерін тәжірибеге енгізуді сипаттайтын мақалалар мен әдебиеттер қамтыды.

Нәтижелер және талқылау

Әдебиеттерді шолу білім беру бағдарламасын бағалаудың әртүрлі модельдерін анықтады, олардың барлығы осы саланың дамуына елеулі үлес қосты.

Дональд Киркпатриктің классикалық моделі білім беру бағдарламаларын және кәсіби біліктілікті арттыру бағдарламаларын бағалауда ең танымал модельдердің бірі болып табылады. Киркпатрик моделі төрт деңгейге негізделген: қатысушылардың жауабы, оқу нәтижелері, мінез-құлықтағы өзгерістер және ұйымдық нәтижелер. Бірқатар зерттеулерде бұл модельдің әсіресе қысқа мерзімді бағдарламалар үшін тиімді екені атап өтілген [3, 266-274-б.]. Дегенмен, кейбір жұмыстарда ұйымдық нәтижелерді бағалаудың күрделілігі сынға алынған.

Ральф Тайлердің моделі білім беру бағдарламасының мақсаттары мен алынған нәтижелердің сәйкестігіне бағытталған [4, 120-б.]. Бұл модель оқу орындарында оқу мақсаттары мен олардың орындалуын қатаң талдау қажет болған жағдайларда кеңінен қолданылады [5, 45–52-б.]. Тайлердің білім беру бағдарламаларын бағалауға қосқан үлесі қазіргі заманғы бағалау әдістерінің дамуына негіз болды.

Майкл Скривен қалыптастырушы және жиынтық бағалау ұғымдарын енгізді. Қалыптастырушы бағалау бағдарламаны жүзеге асыру барысында оны жақсартуға, ал жиынтық бағалау бағдарлама аяқталғаннан кейін нәтижелерді бағалауға арналған [6, 8–б.].

Дэниел Стаффлбеамның CIPP (контекст, енгізу, үдеріс, өнім) моделі де маңызды әдістердің бірі болып табылады. Бұл модель бағдарламаны көп деңгейлі талдау арқылы бағалауға мүмкіндік береді, нәтижелерді ғана емес, бағдарламаның контекстін, үдерістерін және қолданылған ресурстарын да қамтиды [7, 31-62-б.]. Стаффлбеам өзінің еңбегінде бұл тәсіл бағдарламаның сәттілігін бағалап қана қоймай, оны үздіксіз кері байланыс арқылы жетілдіруге көмектесетінін атап өткен.

Құзыреттілікке негізделген бағалау тәсілі соңғы жылдары танымал бола бастады, мұны Джон Биггс пен Дэвид Боуд зерттеулері көрсетеді. Олар тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар практикалық дағдыларды да бағалаудың маңыздылығын атап өтті [8; 9]. Бұл тәсіл кәсіби білім беруде кеңінен қолданылып келеді, дегенмен, оны енгізу айтарлықтай ресурстарды қажет етеді және құзыреттерді бағалау үшін дәл критерийлерді әзірлеу қиындық тудырады.

Аралас бағалау әдістері Дженифер Грин және Мишель Марктың зерттеулерінің арқасында кеңінен таралды. Бұл әдістер сандық және сапалық деректерді біріктіру арқылы білім беру бағдарламаларының әсерін кешенді бағалауға мүмкіндік береді [10; 11]. Әдебиеттерде аралас әдістер білім алушылардың тәжірибесінің когнитивті және эмоционалды аспектілерін қамтуға мүмкіндік беретіні атап өтілген [12, 112-133-б.].

Бағалау процесіне қатысушылардың, әсіресе білім алушылар мен оқытушылардың қатысуы туралы да әдебиеттерде айтылады. Грэхэм Гиббс және Тарик Джасперс зерттеулері білім алушылар мен оқытушылардың бағалау процесіне белсенді қатысуының маңыздылығын көрсетеді [13; 14]. Алайда, көптеген ғалымдар білім алушылардың бағалауға қатысуға ынтасының төмен екенін және бұл объективті деректерді алуды қиындататынын атап өтті [15, 528-541-б.].

Форузанде басқа ғалымдармен бірігіп тоғыз ірі университетте магистратура деңгейіндегі TEFL бағдарламаларын бағалайтын ауқымды зерттеу жүргізді. Алғаш рет 1987 жылы әзірленген және осы университеттерде қолданылған ресми оқу бағдарламасы CIPP үлгісі арқылы бағаланды. Зерттеуге 68 аспирант, 34 оқытушы және жоғары оқу орнының әкімшілігінен 9 өкіл қатысты. Мәліметтер сауалнамалар, сұхбаттар және жазбаша жауаптардың үш жиынтығы арқылы жиналды. Форузанде және т.б. табылған бағдарламаның негізгі мақсаттарына қатысты қатысушылар арасында келісімнің жоқтығы, сонымен қатар, іске асырылған оқу бағдарламасының ресми бағдарламамен жартылай үйлесетіні анықталды. Қатысушылар бағдарламаларды жеткізуді реформалау, ресми оқу жоспарын қайта қарау және іріктеу жүйесін түбегейлі қайта қарау қажеттігін айтты [16, 11-б.].

Новиков бойынша бағалауды төрт кезеңге бөлуге болады. Бірінші кезең – мақсат қою, ол мақсаттар мен міндеттерді белгілеуді қамтиды. Келесі, жобалау кезеңі, зерттеудің осы кезеңінде, сарапшыны таңдау, сонымен қатар мәселенің формальды аспектілерін шешу болып табылады. Келесі кезеңге көшу, статистикалық, бұл осы кезеңде эксперименттің өзі орын алатын маңыздылығын атап өту керек - зерттеу. Қорытынды кезеңге, бағалауға көшкенде, өнімді процестің кепілі ретінде жүргізіліп жатқан үдерістің маңыздылығы мен дәлдігін атап өткен жөн [17, 104-109-б.].

«Қазақстан жоғары оқу орындарындағы «Мемлекеттік және жергілікті басқару» білім беру бағдарламаларын талдау және бағалау» мақаласында Ш. А. Есимова мен Д. Н. Ергалиев білім беру бағдарламаларын қазіргі экономикалық жағдайларға және еңбек нарығының талаптарына бейімдеудің маңыздылығын атап өтті. Авторлар курстар мазмұнын цифрлық экономика, тұрақты даму сияқты өзекті бағыттармен сәйкестендіру қажеттілігін және бағдарламаларды әзірлеуге жұмыс берушілер мен мемлекеттік органдар сияқты әлеуметтік серіктестерді тартудың маңыздылығын көрсетеді. Бұл білім беруді тәжірибеге бағыттауға мүмкіндік береді: тағылымдамалар, жобалық жұмыстар және нақты тәжірибеден алынған кейстерді қолдану арқылы. Зерттеушілер білім беру бағдарламаларының сапасын білім алушылар мен жұмыс берушілердің кері байланысын ескере отырып жүйелі түрде бақылауды күшейтуді және мемлекеттік және жергілікті басқару саласындағы өзгерістерге байланысты оқу жоспарларын үнемі жаңартып отыруды ұсынады [18, 145-164-б.].

Білім беру бағдарламаларын бағалау – білім сапасын арттырудағы маңызды құрал. Әдеби шолу нәтижелері қазіргі қолданыстағы модельдердің әрқайсысының өзіндік артықшылықтары мен кемшіліктері бар екенін көрсетеді. Қысқа мерзімді бағдарламаларды бағалау үшін бірқатар модельдер тиімді болғанымен, ұзақ мерзімді нәтижелерді анықтау және бағалау қиындық тудыруы мүмкін.

Білім беру бағдарламаларының тиімділігі мен оларды бағалауда контекст пен мәдениеттің әсері де маңызды рөл атқарады. Мәдени, әлеуметтік және экономикалық факторларды түсіну нақты аудиторияға қолайлы бағдарламаларды жасауға мүмкіндік береді. Технологиялық инновациялар бағалаудың жаңа мүмкіндіктерін береді, бірақ этика және деректердің құпиялылығы тұрғысынан м-ұқият қарауды талап етеді.

Бағалау модельдерінің даму тарихы құрылым мен икемділік, объективтілік пен субъективтілік арасындағы тепе-теңдікті табуға тұрақты ұмтылысты көрсетеді. Өртүрлі әдістердің күшті және әлсіз жақтарын түсіну нақты мақсаттар мен шарттар үшін ең қолайлы әдістерді таңдауға мүмкіндік

береді. Болашақ зерттеулер білім сапасын арттыру және білім алушыларды заманауи әлемде өркендеуге дайындау үшін интеграциялық модельдерді әзірлеуге, бағалаушыларды дайындауға және пәнаралық ынтымақтастықты арттыруға бағытталуы керек.

Қорытынды

Осы саладағы ғалымдар мен зерттеушілер бағдарлама мен оқу жоспарын бағалаудың бірнеше модельдерін ұсынды. Бұл модельдердің кейбіреулері жан-жақты зерттелсе, басқалары аз зерттелді. Сол сияқты, олардың кейбіреулері сынға ұшыраған. Дегенмен, барлық бағалау модельдерінің мақсаты, бағдарламаның немесе оқу жоспарының өз мақсаттарына қол жеткізгенін анықтау болып табылады. Білім беру бағдарламаларын бағалаудың қазіргі заманғы әдістері олардың икемділігі мен тиімділігін арттыруға бағытталған және бағалаудың жаңа модельдері ресурстық мәселелерді ескере отырып, бағдарламалардың барлық аспектілерін қамтуға мүмкіндік береді. Бағалау әдістерінің әртүрлілігі, оларды қолдану қиындықтарына қарамастан, білім беру сапасын жақсарту үшін тиімді құрал болып табылады. Шындығында, зерттеушілер күтілетін нәтиже мен нақты бағдарлама нәтижелері арасындағы біртұтас себеп-салдар байланысын іздемейді. Олар сәйкестік, тиімділік, құндылық және құзыреттілік сияқты ұғымдарға басымдық береді [2, 188-189-б.].

Бағалау жүйесінің басты мәселесі – икемділік пен үздіксіз жетілдіру мүмкіндігі. Заманауи білім беру бағдарламалары еңбек нарығы мен қоғамның өзгермелі талаптарына сай бейімделуі қажет. Сонымен қатар, бағалау процесінде білім алушылар мен оқытушылардың белсенді қатысуы үлкен рөл атқарады, себебі бұл бағдарламалардың тиімділігін арттырады. Дегенмен, мотивацияның төмендігі және ресурстардың шектеулілігі бағалау нәтижелерінің толықтығына кедергі келтіруі мүмкін.

Қазіргі Қазақстанда білім беру бағдарламаларын бағалау модельдерінің қорытындылары білім беру сапасын арттыру, оқу үдерісін жетілдіру және еңбек нарығының талаптарына бейімделу үшін кеңінен қолданылады. Бағалау нәтижелері арқылы бағдарламалардың күшті және әлсіз жақтары анықталып, олардың мазмұны мен құрылымы заманауи талаптарға сәйкестендірілуде. СІРР моделі білім беру бағдарламаларын көпқырлы бағалауға мүмкіндік беріп, олардың тиімділігі мен ресурстарды пайдалану сапасын анықтайды. Тайлердің мақсатқа бағытталған моделі оқу мақсаттарының бағдарламаның нәтижелерімен сәйкестігін талдауға негіз болады және білім беру стандарттарын қайта қарауға ықпал етеді. Бұл модельдер цифрлық трансформацияны жүзеге асыруға, оқу мазмұнын цифрлық экономика мен тұрақты даму бағыттарына бейімдеуге, сонымен қатар онлайн оқыту

құралдарын енгізуге жол ашады. Бағалау қорытындылары түлектердің еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін оқу бағдарламаларына жұмыс берушілердің талаптарын ескеруді және практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған компоненттерді енгізуді қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, халықаралық аккредитация стандарттарына негізделген бағалау нәтижелері жоғары оқу орындарын халықаралық деңгейге жақындатып, оқу орындарын интернационализациялау үдерісін күшейтеді. Бағалау қорытындылары оқу бағдарламаларын үздіксіз жетілдіруге, оқытушылардың кәсіби дамуын қолдауға және оқу орындарының материалдық-техникалық базасын жақсартуға мүмкіндік береді. Осылайша, білім беру бағдарламаларын бағалаудың заманауи модельдері Қазақстанның жоғары оқу орындарын жаңғыртуға және қоғамның өзгермелі қажеттіліктеріне жауап беруге тиімді негіз бола алады.

Бағалау тарихының бізге берген тәжірибесі мен білімі бүгінгі бағалаушыларға икемділікті қолдайтын және таптаурындарды жоятын инновациялық әдістер мен модельдер арқылы бағалауға жол ашуға көмектесті.

Болашақта олардың білім алушыларға және жалпы білім беру ұйымдарына әсерін дәлірек және жан-жақты бағалауға мүмкіндік беретін жаңа әдістер мен құралдарды әзірлеу мақсатында білім беру бағдарламаларын бағалау саласындағы зерттеулерді жалғастыру ұсынылады. Атап айтқанда, білім беру контексттерінің әртүрлілігін ескеретін және табысты оқуға ықпал ететін факторларды тереңірек түсінуді қамтамасыз ететін интегративті бағалау үлгілерін құруға назар аудару қажет. Бұл білім беру бағдарламаларының сапасын арттырып қана қоймайды, сонымен қатар білім беру ұйымдарына қазіргі заманның сын-қатерлеріне тиімдірек бейімделуге, өз түлектеріне табысты кәсіби өмір үшін қажетті дағдылар мен құзыреттіліктерді беруге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған деректер тізімі

1 **Rossi, P. H., Lipsey, M. W., Freeman, H. E.** Evaluation : A Systematic Approach. – Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 1993. – P. 14

2 **Grant-Haworth, J., Conrad, C.F.** Emblems of Quality in Higher Education. Developing and Sustaining High Quality Programs. – Boston : Allyn and Bacon, 1997. – P. 51, 188–189.

3 **Smidt, A., Balandin, S., Sigafos, J., & Reed, V.** The Kirkpatrick Model: A useful tool for evaluating training outcomes // Journal of Intellectual & Developmental Disability. – 2009. – Vol. 34, No. 3. – P. 266–274.

4 **Tyler, R. W.** Basic Principles of Curriculum and Instruction. – Chicago : University of Chicago Press, 1949. – P. 120.

5 **Bobbitt, F.** The Curriculum: Its Rise and Function // Curriculum Inquiry. – 2004. – Vol. 34, No. 1. – P. 45–52.

6 **Scriven, M.** The methodology of evaluation // In R. E. Stake (Ed.), Curriculum Evaluation. – Chicago: American Educational Research Association Monograph Series on Evaluation No. 1. – Rand McNally, 1967. – P. 8.

7 **Stufflebeam, D. L.** The CIPP Model for Evaluation // In: International Handbook of Educational Evaluation / Ed. by T. Kellaghan, D. L. Stufflebeam. – Dordrecht: Springer, 2003. – P. 31–62.

8 **Biggs, J.** Teaching for Quality Learning at University (2nd ed.). – New York: McGraw-Hill Education, 2003. – P. 345.

9 **Boud, D.** Sustainable Assessment: Rethinking Assessment for the Learning Society // Studies in Continuing Education. – 2000. – Vol. 22, No. 2. – P. 151-167.

10 **Greene, J. C.** Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry // In: Evaluation Studies: Review Annual, Vol. 12 / Ed. by W. K. Shadish, C. S. Reichardt. – Los Angeles: Sage, 1989. – P. 119–144.

11 **Mark, M. M., Greene, J. C.** The Benefits of Mixing Methods in Evaluation // Evaluation and Program Planning. – 2005. – Vol. 28, No. 2. – P. 197-208.

12 **Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A.** Toward a definition of mixed methods research // Journal of Mixed Methods Research. – 2007. – Vol. 1, No. 2. – P. 112–133.

13 **Gibbs, G.** Dimensions of Quality. – London: Higher Education Academy, 2010. – P. 200.

14 **Jaspers, T.** Student Participation in Evaluation: A Review of the Literature // Educational Assessment. – 2015. – Vol. 20, No. 4. – P. 301-324.

15 **Brown, G.** Student Evaluation of Teaching: Misuses, Flaws, and Remedies // Assessment & Evaluation in Higher Education. – 2015. – Vol. 40, No. 4. – P. 528–541.

16 **Foroozandeh, E., Riazi, A., Sadighi, F.** TEFL program evaluation at master's level in Iran // 2008. P. –11.

17 **Новикова, Т.** Экспертиза инноваций в образовании. Подготовка экспертов гражданских институтов // Народное образование. – 2009. – №4. – С. 104–109.

18 **Есимова, Ш. А., Ергалиев, Д. Н.** Анализ и оценка образовательных программ «Государственное и местное управление» в вузах Казахстана // Economy: strategy and practice. – 2023. – № 1. – С. 145–164.

References

- 1 **Rossi, P. H., Lipsey, M. W., Freeman, H. E.** **Evaluation: A Systematic Approach.** – Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 1993. – P. 14
- 2 **Grant-Haworth, J., Conrad, C.F.** **Emblems of Quality in Higher Education. Developing and Sustaining High Quality Programs.** – Boston: Allyn and Bacon, 1997. – P. 51, 188-189.
- 3 **Smidt, A., Balandin, S., Sigafos, J., & Reed, V.** The Kirkpatrick Model: A useful tool for evaluating training outcomes // *Journal of Intellectual & Developmental Disability.* – 2009. – Vol. 34, No. 3. – P. 266–274
- 4 **Tyler, R. W.** **Basic Principles of Curriculum and Instruction.** – Chicago: University of Chicago Press, 1949. – P. 120.
- 5 **Bobbitt, F.** **The Curriculum: Its Rise and Function** // *Curriculum Inquiry.* – 2004. – Vol. 34, No. 1. – P. 45–52.
- 6 **Scriven, M.** The methodology of evaluation // In R. E. Stake (Ed.), *Curriculum Evaluation.* – Chicago: American Educational Research Association Monograph Series on Evaluation No. 1. – Rand McNally, 1967. – P. 8.
- 7 **Stufflebeam, D. L.** **The CIPP Model for Evaluation** // In: *International Handbook of Educational Evaluation* / Ed. by T. Kellaghan, D. L. Stufflebeam. – Dordrecht: Springer, 2003. – P. 31–62.
- 8 **Biggs, J.** **Teaching for Quality Learning at University (2nd ed.).** – New York : McGraw-Hill Education, 2003. – P. 345.
- 9 **Boud, D.** **Sustainable Assessment: Rethinking Assessment for the Learning Society** // *Studies in Continuing Education.* – 2000. – Vol. 22, No. 2. – P. 151–167.
- 10 **Greene, J. C.** **Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry** // In: *Evaluation Studies: Review Annual, Vol. 12* / Ed. by W. K. Shadish, C. S. Reichardt. – Los Angeles: Sage, 1989. – P. 119–144.
- 11 **Mark, M. M., Greene, J. C.** **The Benefits of Mixing Methods in Evaluation** // *Evaluation and Program Planning.* – 2005. – Vol. 28, No. 2. – P. 197-208.
- 12 **Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A.** **Toward a definition of mixed methods research** // *Journal of Mixed Methods Research.* – 2007. – Vol. 1, No. 2. – P. 112–133.
- 13 **Gibbs, G.** **Dimensions of Quality.** – London: Higher Education Academy, 2010. – P. 200.
- 14 **Jaspers, T.** **Student Participation in Evaluation: A Review of the Literature** // *Educational Assessment.* – 2015. – Vol. 20, No. 4. – P. 301–324.

15 **Brown, G.** Student Evaluation of Teaching : Misuses, Flaws, and Remedies // Assessment & Evaluation in Higher Education. – 2015. – Vol. 40, No. 4. – P. 528–541.

16 **Foroozandeh, E., Riazi, A., Sadighi, F.** TEFL program evaluation at master's level in Iran // 2008. P. –11.

17 **Novikova, T. E`kspertiza innovacij v obrazovanii. Podgotovka e`kspertov grazhdanskix institutov** [Expertise in educational innovation. Training of experts for civil institutions]. – Public Education – 2009. – №4. – P. 104–109.

18 **Esimova Sh. A., Ergaliev D. N.** Analiz i ocenka obrazovatel`ny`x programm «Gosudarstvennoe i mestnoe upravlenie» v vuzax Kazakhstana [Analysis and Evaluation of Educational Programs "State and Local Governance" in Universities of Kazakhstan]. – Economy : strategy and practice. – 2023. – № 1. – P. 145–164.

11.10.24 ж. баспаға түсті.

26.10.24 ж. түзетулерімен түсті.

26.11.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

**Н. А. Кожамбердиева¹, А. М. Кудайбергенова²*

^{1,2}Казахский национальный университет им. аль-Фараби,

Республика Казахстан, г. Алматы

Поступило в редакцию 11.10.24.

Поступило с исправлениями 26.10.24.

Принято в печать 26.11.24.

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ МОДЕЛЕЙ ОЦЕНКИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ

Настоящее исследование посвящено обзору ключевых моделей оценки учебных программ. Учебные программы играют важную роль в обеспечении прозрачных целей и ориентиров для всех участников образовательного процесса. Термин «оценка программы» был впервые введен в США, и с тех пор было разработано множество моделей и подходов, направленных на проверку того, насколько программы соответствуют поставленным целям. В исследовании рассматриваются как широко признанные, так и менее изученные модели оценки. Анализ охватывает их теоретические основы и практическое применение, а также обсуждаются плюсы и минусы каждой модели.

Особое внимание уделяется тому, как одни модели развивались или подвергались критике со стороны других. Это демонстрирует постоянную эволюцию подходов в ответ на меняющиеся потребности образовательной системы и разнообразие контекстов, в которых эти программы применяются. Некоторые модели стали основой для последующих исследований, другие — подвергались сомнению из-за сложности реализации. В заключение подчеркивается, что выбор подходящей модели оценки зависит от нескольких факторов: контекста программы, её целей и ожидаемых результатов. Это позволяет более точно подбирать методы для конкретных образовательных условий и задач.

Ключевые слова: образование, образовательные программы, оценка образовательных программ, модели оценки, методы оценки.

**N. Kozhamberdiyeva¹, A. Kudaibergenova²*

^{1,2}Al-Farabi Kazakh National University,

Republic of Kazakhstan, Almaty

Received 11.10.24.

Received in revised form 26.10.24.

Accepted for publication 26.11.24.

FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL PROGRAM EVALUATION MODELS

This study provides a review of key models for evaluating educational programs. Curricula play a crucial role in establishing clear goals and guidelines for all participants in the educational process. The term «program evaluation» was first introduced in the United States, and since then, numerous models and approaches have been developed to assess the extent to which programs meet their objectives. The study examines both widely recognized and less explored evaluation models, analyzing their theoretical foundations and practical applications, while also discussing the strengths and weaknesses of each model.

Particular attention is given to how some models have evolved or been critiqued by others, highlighting the ongoing evolution of approaches in response to the changing needs of the education system and the diversity of contexts in which these programs are implemented. Some models have laid the foundation for further research, while others have been challenged due to their complexity in implementation. In conclusion, the

study emphasizes that selecting an appropriate evaluation model depends on several factors: the context of the program, its goals, and the expected outcomes. This allows for more precise selection of methods tailored to specific educational conditions and objectives.

Keywords: education, educational programs, program evaluation, evaluation models, evaluation methods.

Теруге 28.11.2024 ж. жіберілді. Басуға 27.12.2024 ж. кол қойылды.

Электронды баспа

8,16 Кб RAM

Шартты баспа табағы 26,99.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. Ж. Шокубаева

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Тапсырыс № 4305

Сдано в набор 28.11.2024 г. Подписано в печать 27.12.2024 г.

Электронное издание

8,16 Кб RAM

Усл.п.л. 26,99. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. Ж. Шокубаева

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Заказ № 4305

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.pedagogic-vestnik.tou.edu.kz